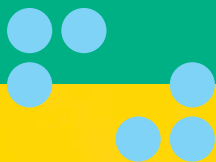

naucz się sam

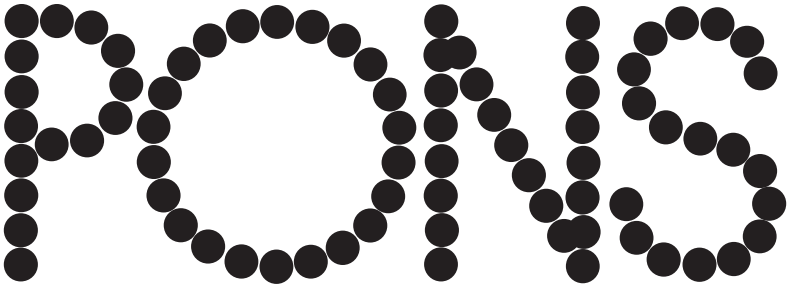

PONS

Krótką gramatyka WŁOSKI

Farà bel
tempo
domani?

Krótką gramatyka języka włoskiego

Maria Teresa Arbia

Wydawnictwo LektorKlett
Poznań 2001

Wydawnictwo LektorKlett
ul. Raclawicka 72
60-302 Poznań
tel./faks (061) 861 88 28

Tytuł oryginału: Grammatik Italienisch kurz & bündig

Grafika: Claudia Seeger

Projekt okładki: Marian Winiecki

© Ernst Klett Verlag GmbH, Stuttgart 2000

© dla wydania polskiego Wydawnictwo LektorKlett, Poznań 2001

ISBN 83-88507-86-9

Tłumaczenie i adaptacja: Aleksandra Powalska

Konsultacja językowa: dr Sławomir Braun

Redakcja serii: Robert Kuc

Redakcja tomu: Aleksandra Powalska

Skład: studio **KO** – Jerzy Nawrot

Druk: Moś i Łuczak, Poznań

Wydanie I

Jak korzystać z „Krótkiej gramatyki języka włoskiego”

Książka ta w zwięzły i jasny sposób przedstawia najważniejsze zagadnienia gramatyki włoskiej. Uwzględnia również wyrażenia charakterystyczne dla języka włoskiego. Przystępnie sformułowane reguły wsparte są licznymi przykładami tłumaczonymi na język polski. Ponieważ książka powstała z myślą o polskim użytkowniku, w wielu rozdziałach wskazane są typowe błędy, jakie robią Polacy, oraz wskazówki, jak ich uniknąć.

W pracy z książką ułatwieniem będą następujące symbole:

Szczególnie ważne zasady i właściwości.

Wyjątki od reguły lub jej użycie alternatywne.

Krótkie wskazówki ułatwiające zapamiętywanie reguł.

Wyrażenia charakterystyczne dla języka włoskiego.

Różnice między stylem potocznym i literackim języka włoskiego.

Istotne różnice między językiem polskim a włoskim.

Nie musisz kolejno czytać wszystkich rozdziałów. Jeżeli chcesz się szybko nauczyć jakiegoś aspektu gramatyki albo odświeżyć sobie w pamięci wybrane zagadnienie, wystarczy sięgnąć do odpowiedniej części książki. Spis treści i zamieszczony z tyłu „Wykaz haseł” pozwolą łatwo znaleźć to, co Cię interesuje. Jeżeli nie pamiętasz, co oznacza dany termin gramatyczny, pomoże Ci zestawienie ważniejszych pojęć gramatycznych zamieszczone na str. 116.

Życzymy miłej i owocnej nauki!

Spis treści

1	<i>Arriva un bastimento carico di...</i> – O wymowie i pisowni	7
2	<i>Diamo i numeri!</i> – Liczebnik	8
2.1	Liczebniki główne	8
2.2	Liczebniki porządkowe	10
2.3	Liczebniki mnożne	11
2.4	Liczebniki zbiorowe	11
2.5	Miary i wagi	11
3	<i>Pane, amore e fantasia</i> – Rzeczownik	12
3.1	Rodzaj rzeczownika	12
3.2	Rzeczowniki osobowe	13
3.3	Rzeczowniki złożone	14
3.4	Liczba mnoga	14
3.5	Stopniowanie znaczeń za pomocą charakterystycznych końcówek	18
3.6	Mianownik, dopełniacz, celownik i biernik	18
4	<i>Biondo era, e bello, e di gentile aspetto ...</i> – Przymiotnik	19
4.1	O zgodności przymiotnika z rzeczownikiem	19
4.2	Osobliwości przymiotników	19
4.3	Miejsce przymiotnika w zdaniu	21
4.4	Przymiotnik w znaczeniu przysłówkowym	23
4.5	Przymiotnik w znaczeniu rzeczownikowym	23
4.6	Stopniowanie przymiotnika	23
5	<i>Il cuoco, il ladro ...</i> – Rodzajnik	25
5.1	Rodzajnik określony	25
5.2	Rodzajnik określony ściągnięty	27
5.3	Rodzajnik nieokreślony i rodzajnik cząstkowy	28
6	<i>Io, la luna e tu</i> – Zaimek	29
6.1	Zaimki osobowe akcentowane	29
6.2	Zaimki osobowe nieakcentowane	31
6.3	Partykuła zaimkowa <i>ci</i>	32
6.4	Partykuła zaimkowa <i>ne</i>	33
6.5	Formy złożone zaimków nieakcentowanych	33
6.6	Miejsce zaimka nieakcentowanego w zdaniu	34
7	<i>Questa o quella, per me pari sono...</i> – Wskazujące części mowy	35
7.1	Zaimki przymiotne wskazujące <i>questo</i> i <i>quello</i>	35
7.2	Zaimki rzeczowne wskazujące <i>questo</i> i <i>quello</i>	36
7.3	<i>Costui, colui, stesso</i> – Inne wskazujące części mowy	37

8	<i>A ciascuno il suo</i> – Dzierżawcze części mowy	38
8.1	Zaimki przymiotne dzierżawcze	38
8.2	Inne dzierżawcze części mowy	39
8.3	Zaimki rzeczowne dzierżawcze	39
9	<i>Chi cerca trova</i> – Zaimki względne	40
9.1	Zaimki rzeczowne względne <i>che, cui i quale</i>	40
9.2	Inne zaimki względne	41
10	<i>Chi l'ha visto?</i> – Słowa pytające	42
11	<i>Chi troppo vuole nulla stringe</i> – Zaimki nieokreślone	45
11.1	Formy zaimków nieokreślonych	45
11.2	Użycie zaimków nieokreślonych	46
12	<i>Prendere o lasciare!</i> – Formy czasowników regularnych	49
12.1	Czasowniki zakończone w bezokoliczniku na <i>-are</i>	50
12.2	Czasowniki zakończone w bezokoliczniku na <i>-ere</i>	51
12.3	Czasowniki zakończone w bezokoliczniku na <i>-ire</i>	53
12.4	Czasowniki zwrotne	54
12.5	Czasowniki posiłkowe	56
13	<i>Sbagliando s'impara</i> – Użycie trybów i czasów	59
13.1	Tryb oznajmujący (orzekający)	59
13.1.1	Czas <i>presente</i>	60
13.1.2	Czas <i>passato prossimo</i>	60
13.1.3	Czas <i>passato remoto</i>	61
13.1.4	Czas <i>imperfetto</i>	61
13.1.5	Porównanie <i>imperfetto</i> i <i>passato prossimo</i>	62
13.1.6	Czas <i>trapassato prossimo</i> i <i>trapassato remoto</i>	63
13.1.7	Czas <i>futuro</i> i <i>futuro anteriore</i>	64
13.2	Tryb rozkazujący	64
13.3	Tryb warunkowy	65
13.4	<i>Congiuntivo</i> , czyli tryb łączący	66
13.4.1	<i>Congiuntivo</i> w zdaniach podrzędnych	66
13.4.2	<i>Congiuntivo</i> w zdaniu głównym	69
13.5	Zdanie warunkowe	69
13.6	Następstwo czasów	70
13.7	Mowa zależna	72
13.8	Bezokolicznik	75
13.9	<i>Gerundio</i> , czyli imiestłów przysłówkowy	78
13.10	Imiestłów czasu przeszłego	79
13.11	Strona bierna	81
13.12	Forma nieosobowa czasowników	82
13.13	Konstrukcje z czasownikami <i>stare, andare i fare</i>	83
13.14	Czasowniki i ich dopełnienia	84

14	<i>Sto stai sta</i> – Czasowniki nieregularne	85
15	<i>Precipitevolissimevolmente</i> – Przysłówek	94
15.1	Przysłówki o jednej formie	94
15.2	Przysłówki pochodzące od przymiotników	95
15.3	Stopniowanie przysłówek	95
15.4	Miejsce przysłówka w zdaniu	96
16	<i>Meglio un uovo oggi che una gallina domani</i> – Konstrukcje porównawcze	96
17	<i>Ma tu non studi mai?</i> – Przeczenie	98
17.1	Przeczenie proste: <i>non</i> – <i>no</i>	98
17.2	Inne przeczenia	99
18	<i>Dagli Appennini alle Ande</i> – Przyimki	100
19	<i>Penso, dunque sono</i> – Spójniki	105
19.1	Spójniki zdania współrzędnego	105
19.2	Spójniki zdania podrzędnego	106
20	<i>La pasta la voglio al dente!</i> – Szyk wyrazów w zdaniu	108
20.1	Zdania twierdzące	108
20.2	Zdania pytające	108
20.3	Akcent zdaniowy	109
	Wykaz haseł	110
	Pojęcia gramatyczne	116

1 *Arriva un bastimento carico di ...* – O wymowie i pisowni

Alfabet włoski

a (a)	h (acca)	o (o)	v (vi/vu)
b (bi)	i (i)	p (pi)	w (doppia vu/vi)
c (ci)	j (i lunga)	q (cu)	x (ics)
d (di)	k (kappa)	r (erre)	y (ipsilon/i greca)
e (e)	l (elle)	s (esse)	z (zeta)
f (effe)	m (emme)	t (ti)	
g (gi)	n (enne)	u (u)	

- Litery mają rodzaj żeński (np. *la elle*).
- Litery j, k, w, x oraz y występują tylko w wyrazach pochodzenia obcego.

Akcent

Akcent w języku włoskim pada w większości na przedostatnią sylabę od końca (*bambino*).

Wyróżniamy dwa rodzaje akcentu: **accento grave** (`) i **accento acuto** (´). *Accento grave* charakteryzuje się wymową otwartą, natomiast *accento acuto* – wymową zamkniętą.

Akcent w języku włoskim zaznaczamy graficznie:

- w wyrazach wielosylabowych zakończonych sylabą akcentowaną, np.: *caffè, verità, virtù, così, perché*;
- w wyrazach jednosylabowych zakończonych dyftongiem, np.: *può, più*;
- w poniższych wyrazach. Zauważ różnicę między wyrazami z zaznaczonym akcentem i bez niego:

dà = on(a) daje	da = przyimek	li = tam	li = zaimek
è = on jest	e = i	si = tak	si = się, sobie
là = tam	la = rodzajnik (rodzaj żeński)	tè = herbata	te = tobie, ciebie

Ad, ed

Jeśli wyraz zaczyna się od samogłoski, wówczas do poprzedzającego go przyimka *a* lub spójnika *e* (rzadziej *o*) dodajemy *d*: *vado* **ad** *Ankara*, *tu* **ed** *io*.

2 *Diamo i numeri!* – Liczebnik

2.1 Liczebniki główne

W poniższych liczebnikach sylaby, na które pada akcent, zostały podkreślone!

W liczebnikach od *venti* do *novanta* ostatnia litera znika, jeśli łączą się one z *uno* lub *otto*! Miejsca te wyróżniono tłustą czcionką.

0	zero	32	trentadue
1	uno	38	trent <u>otto</u>
2	due	40	quaranta
3	tre	50	cinquanta
4	quattro	60	sessanta
5	cinque	70	settanta
6	sei	80	ottanta
7	sette	90	novanta
8	otto	100	cento
9	nove	101	centouno
10	dieci	108	centootto
11	<u>nd</u> ici	109	centonove
12	do <u>di</u> ci	111	centoundici
13	tre <u>di</u> ci	180	centottanta
14	quatt <u>or</u> di	200	duecento
15	qu <u>in</u> di	300	trecento
16	se <u>d</u> ici	400	quattrocento
17	diciass <u>et</u> te	500	cinquecento
18	dici <u>ot</u> to	600	seicento
19	diciann <u>o</u> ve	700	settecento
20	venti	800	ottocento
21	vent <u>u</u> no	900	novecento
22	ventidue	1.000	mille
23	ventitré	1.001	milleuno
24	ventiquattro	1.050	millecinquanta
25	venticinque	2.000	duemila
26	ventisei	10.000	diecimila
27	ventisette	100.000	centomila
28	vent <u>o</u> to	1.000.000	un milione
29	ventinove	2.000.000	due milioni
30	trenta	1.000.000.000	un miliardo
31	trent <u>u</u> no	3.000.000.000	tre miliardi

34.700 można napisać *trentaquattromila settecento*.

– Liczebniki główne są zawsze rodzaju męskiego.

– Jeśli liczebnik zakończony na *uno* stoi przed rzeczownikiem, wówczas może on utracić wygłosową samogłoskę -o: *ventun persone, trentun lettere, cinquantun richieste*. Wyjątek stanowi sytuacja, gdy rzeczownik zaczyna się od: s impura, ps, gn, x, y, z, np. *quarantuno studenti/psicologi*.

– *Mille* w liczbie mnogiej ma postać *mila*.

– Mówimy *mille visitatori*, ale: *un milione/miliardo di visitatori*.

Użycie liczebników głównych

1. wiek	Ho trent'anni.	Mam trzydzieści lat.
2. data	Oggi è il tre ottobre.	Dzisiaj jest trzeci października./ Dzisiaj mamy trzeciego października.
	ale: Oggi è il primo ottobre.	Dzisiaj jest pierwszy października./ Dzisiaj mamy pierwszego października.

W języku włoskim, oznaczając dni w dacie, używamy liczebnika porządkowego tylko wtedy, gdy mówimy o pierwszym dniu miesiąca. (=è *il primo ...*)

Data w skrócie: Roma, 5/4/1978 Rzym, 5 kwietnia 1978

Zwróć uwagę:

Quanti ne abbiamo oggi? Którego dzisiaj mamy?/Który jest dzisiaj?

Przy podawaniu daty używamy rodzajnika określonego:

Il quindici agosto in Italia si festeggia il ferragosto. 15. sierpnia obchodzi się we Włoszech Wniebowzięcie Matki Boskiej.

3. data roczna	nell'anno/nel 1997	w roku/w 1997
	Schiller visse dal 1759 al 1805	Schiller żył od 1759 do 1805.

4. czas	<p>Sono le sette (in punto). Sono le sette e cinque. Sono le sette e un quarto. Sono le sette e mezzo. Sono le otto meno un quarto Il treno parte alle ore ventidue zero quattro. alle otto del mattino</p>	<p>Jest (dokładnie) siódma. Jest pięć po siódmej. Jest kwadrans po siódmej. Jest wpół do ósmej. Jest za kwadrans ósma. Pociąg wyjeżdża o 22.04. o ósmej rano</p>
---------	---	--

5. podawanie miar	<p>Il monte è alto tremila metri. Il lago è profondo quattro metri</p>	<p>Góra jest wysoka na trzy tysiące metrów. Jezioro jest głębokie na cztery metry.</p>
-------------------	---	---

2.2 Liczebniki porządkowe

1°	primo	40°	quarantesimo
2°	secondo	50°	cinquantesimo
3°	terzo	60°	sessantesimo
4°	quarto	70°	settantesimo
5°	quinto	80°	ottantesimo
6°	sesto	90°	novantesimo
7°	settimo	100°	centesimo
8°	ottavo	101°	centunesimo
9°	nono	102°	centesimosecondo
10°	decimo	200°	duecentesimo
11°	undicesimo	300°	trecentesimo
12°	dodicesimo	400°	quattrocentesimo
13°	tridicesimo	500°	cinquecentesimo
14°	quattordicesimo	600°	seicentesimo
15°	quindicesimo	700°	settecentesimo
16°	sedicesimo	800°	ottocentesimo
17°	diciassettesimo	900°	novcentesimo
18°	diciottesimo	1.000°	millesimo
19°	diciannovesimo	1.001°	millesimoprimo
20°	ventesimo	1.002°	millesimosecondo
21°	ventunesimo	2.000°	duemillesimo
22°	ventiduesimo	3.000°	tremillesimo
23°	ventitreesimo	10.000°	diecimillesimo
30°	trentesimo	100.000°	centomillesimo
31°	trentunesimo	1.000.000°	milionesimo